

ZADNJE DESETLETJE OD ŠESTIH
INŠTITUT ZA SLOVENSKO NARODOPISJE ZRC SAZU
(1951/2001–2011)

INGRID SLAVEC GRADIŠNIK

Na podlagi poročil o delu Inštituta za slovensko narodopisje v prvih petih desetletjih je povzeta njegova institucionalna zgodovina, ki bistveno zaznamuje tudi delo v zadnjem desetletju. Pregled premikov v tem času gre brati kot nadaljevanje znanstvene produkcije, ki je v svoji naravi kumulativna, se torej opira na disciplinarno in institucionalno izročilo ter hkrati – glede na personalne in finančne možnosti ter individualne habituse raziskovalcev – sprejema izzive paradigmatičnih sprememb v disciplini in trenutnih politik znanosti.

Ključne besede: Inštitut za slovensko narodopisje ZRC SAZU, zgodovina etnologije.

This article presents a summary of the research achievements of the Institute of Slovenian Ethnology as they are documented in the institute's yearly reports -- achievements that also strongly influenced the course of research in the institute during the last decade. A survey of the developments in research interests of the institute can be interpreted as a continuation of scientific production that is cumulative by nature.

Research developments over time are thus understood as being based on disciplinary and institutional tradition while at the same time -- given existing personal and financial possibilities and the individual habitus of each researcher -- meeting the challenges of paradigm shifts in the discipline as well as in the politics of science.

Keywords: ZRC SAZU Institute of Slovenian Ethnology, history of ethnology.

Ko je pred desetletjem Inštitut za slovensko narodopisje Znanstvenoraziskovalnega centra Slovenske akademije znanosti in umetnosti (ISN ZRC SAZU) praznoval 50. obletnico svojega delovanja, so *Traditiones* praznik počastile v posebnem zvezku (*Traditiones* 30/1, 2001). Uvodni takt jim je dal »Polstoletni razgled skozi okno Inštituta za slovensko narodopisje« akademika Milka Matičetovega, sopotnika že od njegove predhodnice, Komisije za slovensko narodopisje, in raziskovalca, ki živi z Inštitutom že vseh polnih šest desetletij. V njem je iz »satelitske« in osebne perspektive strnil, kaj je bilo narejeno v ISN in za ISN (Matičetov 2001). Takratna predstojnica Mojca Ravnik je delo Inštituta od leta 1973¹ predstavila v inštitutski kroniki in s tem orisala razvojne okoliščine in življenjske razmere, predstavila personalno sestavo, predstojnike in znanstveni svet, izčrpno povzela znanstvenoraziskovalno delo, knjižnično in bibliografsko delo, dokumentacijo in zbirke, publiciranje, seznanjanje strokovne in širše javnosti o delu Inštituta, sestanke in konference, sodelovanje z domačimi in tujimi strokovnja-

¹ Dotakratno delo je namreč podrobno predstavil Niko Kuret v treh prispevkih z začetka 70. let prejšnjega stoletja in z njimi zaokrožil pogled na 25-letnico Komisije in prvih dveh desetletij Inštituta (Kuret 1972, 1973, 1974).

ki ter naposled tudi nagrade in priznanja, ki so jih bili deležni članice in člani ISN (Ravnik 2001). V prazničnem zborniku sledi niz prispevkov, v katerih so podrobneje predstavljene raziskave Sekcije za glasbeno narodopisje, tj. med 1972 in 1994, ko je bila del ISN (Ramovš 2001), Sekcije za ljudske šege in igre (Ložar - Podlogar 2001), Sekcije za ljudsko slovstvo (Kropej 2001), slovstvenofolkloristične raziskave (Stanonik 2001), raziskave stavbarstva in bivalne kulture (Ledinek 2001), delo Avdiovizualnega laboratorija (Križnar 2001) in takrat osrednji Inštitutov projekt Leksikon etnologije Slovencev (Baš 2001).

Kako misliti še eno naloženo desetletje bivanja institucije, ki ni obstala zaradi pregovorne trdoživosti ustanov, temveč zaradi nenehnega spoprijemanja in krmarjenja med navidez nekoliko intimnejšim življenjem discipline in njenih praktikantov, včasih skrite za akademskimi zidovi, na eni strani in na drugi strani izzivi nadvse dinamičnega teka časa, spreminjanja ureditev, zahtev politike znanosti, domačih in mednarodnih premikov v disciplini in njenem humanistično-družboslovnem okviru.

Priložnosti primerno bi bilo mogoče od tega sestavka pričakovati tudi kako pre vrednotenje, dopolnitev že napisanega o Inštitutovi zgodovini. Ne da bi zanemarili njene poduke, ne da ne bi hoteli odkriti česa spregledanega ter kako drugače povezati preteklih »dejevstev«, je tu Inštitut predstavljen z njegovo potjo v novem tisočletju, torej z njenim šestim desetletjem,² in ga gre brati kot nadaljevanje zapisanega o prvih petih. Ker produkcije znanja ne moremo misliti brez kumulativnosti, vezanosti na izročilo discipline, na katero se nalagajo in jo transformirajo novi pogledi in spoznanja, v prvem delu povzemam nekaj glavnih dejevstev, ki so bistveno soustvarjale in osvetljujejo podobo Inštituta tukaj in zdaj, v nadaljevanju pa se oziram v njegovo zadnje desetletje.

POGLED NAZAJ

Inštitut za slovensko narodopisje, danes pri Znanstvenoraziskovalnem centru SAZU, je bil ustanovljen 3. oktobra 1951, vendar njegove korenine segajo v leto 1947, ko je bila pri Akademiji znanosti in umetnosti ustanovljena Komisija za slovensko narodopisje. Ponovimo, da ima torej dva rojstna dneva.

Začetki Komisije/Inštituta sodijo v čas povojne politične, gospodarske in vseobsežne družbene obnove. Znanstvenim raziskavam sta dnevne prakse narekovali k družbenemu angažmaju usmerjena znanstvena politika³ in dediščina pretekle akademske pokrajine. V njej je bila etnologija, takrat imenovana etnografija in/ali narodopisje,

² Tj. tudi čas, ki sem ga v Inštitutu spremljala in doživljala neposredno; po skoraj dveh desetletjih dela na univerzi sem postala njegova sodelavka dva dni pred njegovim 50. rojstnim dnevom.

³ Najeksplicitneje je to poudaril novi ravnatelj Etnografskega muzeja v Ljubljani, Boris Orel (1948), v uvodniku prvega letnika *Slovenskega etnografa*, ki je nadomestil predvojni znanstveni časopis *Etnolog*.

obrobna tako v pogledu institucionalnega ogrodja kakor družbene odmevnosti.⁴ Njena disciplinarna podoba je bila primerljiva z večino evropskih »nacionalnih etnografskih šol« (ali »nacionalnih etnologij«) prve polovice 20. stoletja. Ena opaznih značilnosti je bilo razločevanje med študijem ljudske kulture lastnega naroda (t. i. domača etnografija, *Volkskunde*, narodopisje) in raziskavami t. i. primitivnih kultur (zunajevropska etnologija, *Völkerkunde*) s primerjalnimi in posploševalnimi cilji. V Sloveniji je imel prvenstvo interes za lastno kulturo.

Če sledimo misli Thomasa Kuhna, da paradigma obvladuje najprej skupino praktikantov, ne pa predmeta raziskav, je razumljivo, da takratna etnografija ni imela kake izdelane paradigme (v smislu »šole« ali izostrenih raziskovalnih izhodišč), kar je bilo povezano s predvojno skromno institucionalno infrastrukturo,⁵ ki se je dejansko razvejila in utrdila šele po vojni. Takrat je šele zares zaživelo izobraževanje strokovnjakov na univerzitetnem oddelku, obsežne raziskovalske načrte sta si zapisala Etnografski muzej v Ljubljani in akademjska Komisija, nato pa Inštitut za slovensko narodopisje.

Kakor muzej je bila tudi Komisija za slovensko narodopisje predvsem otrok zagnanih posameznikov – predvsem akademika Ivana Grafenauerja, profesorja Nika Kureta in zunanjih sodelavcev, ki so ji pomagali shoditi v akademski svet, in možnosti, ki jih je imela Akademija znanosti in umetnosti, da je ustanavljala nove raziskovalne enote, čeprav jim takrat še ni mogla zagotoviti primernih delovnih in gmotnih razmer.

Komisija pa je bila tudi nosilka izročila narodopisja: narodopisje se je uvrščalo med zgodovinske vede, njegov znanstveni status je temeljil na pozitivizmu, opredelitev predmeta (ljudska kultura) je izvirala iz dvojiških in plastnih tipologij kulture (ljudska/visoka, mestna/kmečka, nižja/višja ipd.) in se opirala na občestvo/skupnost, etnično skupino, ljudstvo, narod in predvsem tradicijo. Znanstveno raziskovanje si je za eno glavnih nalog postavilo sistematično zbiranje in tudi reševanje gradiva, pričevalca o ljudski kulturi, in ni nenavadno, da je prevladoval empirični slog raziskovanja, saj so takrat dejavni raziskovalci ugotavljali, kako nepopolno je na Slovenskem raziskana ljudska kultura. V metodološkem pogledu so na poglede in metode raziskav globoko vplivala izhodišča, ki so jih že pred drugo svetovni vojno razvili v drugih disciplinah, zlasti v filologiji in umetnostni zgodovini, a tudi historiografiji, geografiji in arheologiji.⁶

⁴ Vendar to ni bila kaka slovenska posebnost, če na njen položaj pogledamo v primerjalni perspektivni. Zdi se nam sicer, da je bila drugod po Evropi »razvitejša«, vendar v širši družbi znanstvenih ved prav tako »majhna«. Podobno so v tem pogledu zmotne naše predstave o antropologiji, npr. v ZDA, za katero njeni zgodovinarji ugotavljajo podobno (Handler 2006).

⁵ Od 19. stoletja so bili nosilci tega, kar danes razumemo kot etnološke in folkloristične raziskave, večinoma izjemni posamezniki, izvedenci v drugih disciplinah, sprva predvsem filologi. Etnografski muzej je bil ustanovljen leta 1923, vendar je bil do povojnih let kadrovsko podhranjen, Folklorni inštitut »enega moža« je leta 1934 ustanovil France Marolt.

⁶ Drugačen raziskovalni vzorec v zvezi ljudsko kulturo sta v predvojnih letih ponudila le Vinko Möderndorfer z monografijo *Slovenska vas na Dolenjskem* (1938) in Franjo Baš (Pirc in Baš 1938). – Več o tem Fikfak 2008, 2011 in Slavec Gradišnik 2000, 2008.

Sodelavci Inštituta za slovensko narodopisje, zbrani ob predstojniku Ivanu Grafenauerju. Na njegovi desni Zmaga Kumer, na levi Lino Legiša, stojijo z leve proti desni Vilko Novak, Emilijan Cevc, ravnatelj Etnografskega muzeja Boris Orel, Milko Matičetov, Valens Vodušek in Niko Kuret (1960, Arhiv ISN ZRC SAZU).

V uresničevanju načrta Komisije sta se Niko Kuret⁷ in Ivan Grafenauer⁸ globoko zavedala pomena akademske raziskovalne ustanove: inštitut je prostor ali okvir za ves proces znanstvene produkcije: raziskovanje, poučevanje in širjenje znanja. Tesno sodelovanje med takratnimi etnološkimi ustanovami v Ljubljani (Etnografski muzej, univerzitetni oddelek, Komisija/Inštitut) vsaj v prvih petnajstih povojnih letih je bilo na eni strani odsev načrta, da je treba slovensko ljudsko kulturo sistematično preiskati v njenem kulturnozgodovinskem pogledu, na drugi strani pa je presevalo tudi ponotranjeno kolektivno potrebo po utrditvi etnografije kot enakovredne znanstvene vede, ki so jo, kakor se nam tu in tam ponuja v branje, videli kot minorno v akademskem in javnem življenju. **Slika 1**

⁷ Gre najprej za pobudo oz. zamisel Nika Kureta o načrtu za »Slovenski narodopisni slovar« oz. »Slovenski narodopisni arhiv« (Kuret 1947, prim. Kuret 1972). Imamo ga za prvi zasnutek načrta za delo Komisije. S posredovanjem univ. prof. dr. Nika Zupaniča je bil dan v presojo predsedstvu Akademije znanosti in umetnosti.

⁸ Kuretov osnutek je Razred II. za zgodovinske vede, filozofijo in filologijo sprejel 25. 10. 1947 in sklenil, da se ustanovi Komisija za narodopisni slovar, vodstvo, organizacijo in načrt dela pa zaupal akademiku Ivanu Grafenauerju. Na tej podlagi je Niko Kuret maja 1948 pripravil podroben načrt, ki je predvidel tudi vključitev Maroltovega Glasbeno-narodopisnega inštituta. Dokončno podobo je Komisija dobila s statutom leta 1948, ki ga je pripravil Ivan Grafenauer (Arhiv ISN 1947, 1948; Kuret 1947, 1972: 9–11).

Inštitut, ki ga je do leta 1964 vodil Ivan Grafenauer, je do začetka 50. let deloval izključno z zunanjimi honorarnimi sodelavci, prva redno zaposlena raziskovalca sta bila Milko Matičetov (1952, upok. 1985) in Niko Kuret (1954, upok. 1981), v 60. letih so se jim pridružili še Helena Ložar - Podlogar (upok. 2004), knjižničarka Albina Štrubelj (do 1974) in tehnična sodelavka Angela Berkopec. Članice in člani ISN so v 70. letih postali dr. Tone Cevc (upok. 1999), Sinja Zemljič - Golob (bibliotekarka, upok. 2006), Marija Stanonik, za dobrega pol leta Janez Bogataj, Marta Koren (tajnica in tehnična sodelavka, upok. 1995) in dr. Angelos Baš (upok. 1991). Leta 1980 je tajniško delo prevzela Tatjana Nartnik, v 80. letih so se kot raziskovalci zaposlili Jurij Fikfak, Naško Križnar, Monika Kropelj, mag. Mojca Ravnik (upok. 2008), v 90. letih pa še dokumentalistka Stanka Drnovšek, tajnica Božena Gabrijelčič, raziskovalka dr. Maja Godina Golija, mlade raziskovalke Polona Šega (do 2001), Vesna Moličnik (do 2001) in Barbara Ivančič, mag. Roberto Dapit (1998–2000).⁹ Na začetku novega tisočletja (2001) je bilo v Inštitutu devet raziskovalcev in dve mladi raziskovalci (Ravnik 2001: 13–14).

Ustanovitev Komisije/Inštituta je utrjevala zamisel o osrednji raziskovalni ustanovi. Ko je pod vodstvom Borisa Orla steklo tudi intenzivno delo v Etnografskem muzeju, je prišlo so soglasne delitve dela: muzej se ukvarja z snovno kulturo, inštitut z družbeno in duhovno.¹⁰ Tako so do začetka 70. let raziskave potekale v dveh sekcijah, za ljudsko slovstvo in za ljudske šege in igre,¹¹ leta 1972 je bila odprta še sekcija za materialno kulturo (v njej so do 90. let tekle predvsem raziskave stavbne in oblačilne kulture, poslej tudi prehrane) in inštitutu se je pridružila Sekcija za glasbeno narodopisje, ki je bila njegov del do osamosvojitve v Glasbenonarodopisni inštitut (GNI) ZRC SAZU leta 1994.¹² Od leta 1983 je z ISN tesno sodeloval Avdiovizualni laboratorij ZRC SAZU, ki je postal del inštituta leta 1999 (Križnar 2001). Sprva je bil enota za vse raziskovalce ZRC SAZU, a se je sčasoma razvil v središče teorije in prakse vizualnih raziskav, izobraževanja in popularizacije etnografskega filma. Po svoji oz. usmeritvi

⁹ Pri teh podatkih niso upoštevani raziskovalci Sekcije za glasbeno narodopisje, ki je bila med letoma 1972 in 1994 del ISN. Ob pridružitvi ISN je imela pet sodelavcev, ob razdružitvi osem. Posebej o njenem delu gl. Ramovš 2001.

¹⁰ Naj bo omenjeno, da ambicije po zares središčnem značaju ISN izraža tudi zamisel, da bi se morebiti v eno povezali inštitut, muzej in tedaj samostojni Glasbenonarodopisni inštitut F. Marolta.

¹¹ Več o obeh sekcijah: Stanonik 2001; Kropelj 2001; Ložar - Podlogar 2001.

¹² GNI je bil prej samostojna enota pod pristojnostjo sekretariata za prosveto in kulturo. Ob njegovi reorganizaciji si je moral poiskati drug dom. Priključitev ISN je bila v strokovnem pogledu najustreznejša možnost, ki so jo v Komisiji/Inštitutu predvideli že ob ustanovitvi in v prvih letih delovanja. Odločitev za GNI kot samostojni inštitut ZRC je bila s strani raziskovalk in raziskovalcev večinska, a ne soglasna (Matičetov 2001: 10; Ravnik 2001: 12), komentirana pa takole: »Želja, da bi združitev z Inštitutom za slovensko narodopisje pospešila močnejše in bolj ustvarjalno obojestransko sodelovanje, pa se žal ni uresničila. Krivda je na eni strani na sodelavcih, ki so si premalo prizadevali za skupne naloge, po drugi pa so si predmeti in načini raziskovanja v posameznih sekcijah med seboj tako različni, da tesnejše sodelovanje pogosto ni mogoče.« (Ramovš 2001: 56)

Oprema inštitutovega Avdiovizualnega laboratorija v starejših prostorih na Gosposki 13 (Arhiv ISN ZRC SAZU).

vodje ni bilo nikakršnega razloga, da ne bi bil matično vezan prav na etnološko vedo: prizadevanja za uveljavitev etnografskega filma segajo namreč že v 50. leta, ko ga je tudi v praksi podprl Niko Kuret. **Slika 3**

Že v 50. letih je ISN kljub težavam zaradi skromnih delovnih razmer (premalo raziskovalcev, pomanjkanje prostorov in opreme ter nasploh skromne gnotne možnosti) in deloma tudi ideološkemu ozračju (Fikfak 2011) začel spletati znanstvene vezi s tujimi strokovnjaki: izjemnega pomena je bila ustanovitev delovne skupnosti vzhodnoalpskih narodopiscev *Alpes Orientales* leta 1956, ki je ne glede na politične meje uspela povezati raziskovalce iz Slovenije, Italije, Avstrije in Švice pri študiju kulture na tem območju. Pozneje je sledilo sodelovanje z Mednarodno etnološko bibliografijo (IVB - Internationale volkskundliche Bibliographie) in skupino Demos. Za povezanost z domačo strokovno javnostjo in predvsem s poročevalci ali potencialnimi informatorji na terenu je začel izdajati informativni *Glasnik Inštituta za slovensko narodopisje* (1956).¹³ Predvsem pa je zastavil vrsto raziskav, katerih cilj je so bile sinteze oz. temeljna dela slo-

¹³ V *Glasniku* so bile mdr. objavljene vprašalnice za obsežno zamišljene raziskave ljudskega slovstva in šeg, ankete pa je ISN razpošiljal že od leta 1953 po šolah, vrtcih in jih populariziral v časnikih in po radiu (podrobneje o tem Kuret 1973: 18–20). *Glasnik ISN* je po štirih številkah prvega letnika (1956/57) dobil širši, društveni okvir in postal *Glasnik Slovenskega etnografskega društva*, naposled pa bil 1975 preimenoval v *Glasnik Slovenskega etnološkega društva*.

venske etnografije.¹⁴ S tem naj bi nadoknadili zamujeno zaradi poznega razvoja raziskovalnih skupin in maloštevilnih izobraženih etnografov.¹⁵

Za delo inštituta sta bila in sta iz desetletje v desetletje pomembni splošna organizacija znanosti in raziskovalna politika. Do leta 1982 je bil inštitut del Slovenske akademije znanosti in umetnosti, po tem pa Znanstvenoraziskovalnega centra SAZU, katerega ustanoviteljica je akademija. Ustanovitev ZRC SAZU in njegova organizacija sta omogočili, da se je rastoče število inštitutov učinkoviteje spoprijemalo s spremembami in zahtevami raziskovalne politike, kakor so se vrstile od konca 70. let prejšnjega stoletja.

Učinki raziskovalne politike pa niso bili vedno takšni, da bi ustvarjali primerno ravnovesje med podporo ustanovam in raziskovalnim področjem ali posamičnim vedam, da bi se mogle usklajeno razvijati.¹⁶ Ob tem ne gre spregledati razmeroma intenzivnih razprav o načrtnejših in usklajenih raziskavah v etnologiji in folkloristiki, ki so se nakazovale že od konca 60. let.¹⁷ K njim so bili povabljeni vsi etnologi, ne le raziskovalci, vendar so poslej etnološke raziskave z vidika njihove gmotne podprtosti opazneje pretresali raziskovalci iz univerzitetnega etnološkega oddelka in Inštituta. V pogosto burnih razpravah, v katerih so skušali uravnotežiti dolgoročne cilje ISN, utemeljene na raziskovalni tradiciji, in nove naloge, problematike in prijeme, ki so jih narekovalе izkušnje in usmeritve raziskovalcev z univerze, nikakor ni šlo samo za preživetje ustanov, temveč tudi za vedo samo. Različno problemsko in metodološko usmerjeni raziskovalci z univerze na eni strani in akademije na drugi so etnološke raziskovalne cilje videli različno. V včasih burnih razpravah in napetostih, predvsem v 70. in 80. letih,

¹⁴ V statutu Komisije je omenjena priprava in izdaja standardnih del o slovenski etnografiji in etnogenezi ter enciklopedičnih poljudnoznanstvenih publikacij: Slovenske narodne pesmi z napevi, Slovenske narodne pravljice, Slovenske bajke in pripovedke, Slovenski pregovori, prilike in reki, izdaje slovenske ljudske glasbe, plesov in iger, Slovenske narodne uganke, seznam slovenskih pravljličnih tipov, Zgodovinska čitanka slovenskih narodnih pesmi, Zgodovinska čitanka slovenskih bajk in pripovedk, Slovenski narodopisni slovar, Pregled slovenskega narodopisja, objave Gradiva za slovensko narodopisje (Arhiv ISN ZRC SAZU 1948; Kuret 1972: 11–12).

¹⁵ Učinki etnološkega univerzitetnega izobraževanja so se kazali od 60. let naprej, še bolj pa v 70. letih, ko je število vpisanih študentov in diplomantov naraščalo. Ti so se poslej, razen v osrednjih treh ustanovah v Ljubljani, zaposlovali predvsem v razvejeni mreži muzejev in zavodov za spomeniško varstvo v večjih slovenskih krajih.

¹⁶ V tem pogledu je bila pomembna ustanovitev Raziskovalne skupnosti Slovenije (<http://arsq.gov.si/Query/detail.aspx?ID=26142>), ki je spodbudila medinstitucionalno usklajevanje etnologov; v ta namen je bila jeseni 1971 ustanovljena interesna skupnost Raziskovalna skupnost slovenskih etnologov (Kremenšek 1973). Politika usklajevanja »po poljih« se je nadaljevala tudi s prevzemom pristojnosti Ministrstva za znanost in tehnologijo, nato Ministrstva za šolstvo, znanost in šport in v zadnjih letih Javne agencije za raziskovalno dejavnost Republike Slovenije (ARRS).

¹⁷ Npr. posvet »Temeljne naloge in usmeritve slovenske etnografije« je leta 1967 pripravila slovenska podružnica Etnološkega društva Jugoslavije (gl. *Glasnik SED* 8 (3), 1967: 1–3), ki je tematiziral predvsem družbeni pomen etnologije, torej širšo uporabnost in odmevnost njenih spoznanj. Tema je bila desetletje pozneje deležna podobnejše obravnave na posvetovanju »Etnologija in sodobna slovenska družba«, ki jo je pripravilo Slovensko etnološko društvo v Brežicah (gl. Bogataj in Guštin, ur. 1978)

Sodelavke in sodelavci Inštituta za slovensko narodopisje v starejših prostorih na Novem trgu 3. Zbrani ob praznovanju 75-letnice Nika Kureta leta 1981 z leve proti desni sedijo: Niko Kuret, Sinja Zemljič Golob, Marija Stanonik, Milko Matičetov, Tone Cevc, Valens Vodusek, Mirko Ramovš in gost Emilijan Cevc (Arhiv ISN ZRC SAZU).

sta bili polarizirani drugače socialno in zgodovinsko informirana etnologija in bolj na utrjene narodopisne in folkloristične vzore oprto raziskovanje v Inštitutu za slovensko narodopisje.¹⁸ S stališča disciplinarne zgodovine, navsezadnje tudi njene političnosti, sta bili nekoliko shematično zoperstavljeni v t. i. razsvetlenskem (antropološkem) in romantiškem (kulturološkem) modelu, s stališča metodologije v genetični, historični strukturalizem in pozitivizem, nazorsko pa prignano do očitka narodopiscem, folkloristom, da so bili njihovi cilji vezani na konservativno podobo ljudske kulture.¹⁹

¹⁸ Na tem mestu gre ponoviti Fikfakovo opozorilo na pomen socializacije in poklicnega habitusa ustanoviteljev in poznejših sodelavcev Inštituta: bili so rojeni na robovih slovenskega etničnega ozemlja (Grafenauer na avstrijskem Koroškem, Kuret v Trstu, Matičetov na Krasu), izobraževali so se v predvojnem političnem sistemu, bili so filologi in znanstveno so obravnavali folkloristične teme s kulturnozgodovinskim primerjalnim interesom (Fikfak 2011: 3; navedeno z avtorjevim soglasjem).

¹⁹ Tako je npr. Slavko Kremenšek ob kritični presoji Ložarjeve koncepcije vede v *Narodopisju Slovencev I* (1944) menil, da je bila nazorsko povezana s postavkami Katoliške akcije »Pri tem seveda ni mišljena nikakršna formalna povezava, pač pa sorodnost postavk,« ki jih je imel Kremenšek za novoromantične, saj zbujejo »nostalgijo po nečem, kar izginja ali je celo minilo« (Kremenšek 1978: 43). Problem te interpretacije je v tem, da je bilo med obema vojnoma novoromantično gledanje prevladujoči intelektualni horizont akterjev z zelo različnimi duhovnimi in socialnimi nazori. Postaviti jo je treba v kontekst temeljite raziskave tega obdobja, kakor je bila npr. opravljena iz vidika literarne vede (gl. npr. Ogrin in Kos 2003) in začeta iz vidika etnološke produkcije (gl. Fikfak 2008; Slavec Gradišnik

Z današnje perspektive nekoliko manj polarizirano in bolj komplementarno vidimo nekakšna vzporedna tokova v povojni slovenski etnologiji: prvi, ki je bil v mnogočem dedič predvojnega narodopisja, je v ljudski kulturi še najdeval narodno, slovensko bistvo in pripadnost narodu in fenomena ljudskosti ni problematiziral²⁰ ter bil navidez apolitičen, medtem ko je drugi v marsičem utemeljeval novo etnologijo prav na kritiki ahistoričnega ali kulturnozgodovinskega koncepta ljudske kulture in bil neprikrito pozoren na politične oz. ideološke podlage znanstvene produkcije.

Kakor koli: raziskovalci »starejše« generacije, ki so se začeli poklicno profilirati že pred drugo svetovno vojno (npr. I. Grafenauer, N. Kuret, M. Matičetov), in njihovi mlajši sodobniki (npr. Z. Kumer, M. Ramovš, J. Strajnar), so bili v marsikateri pokrajini, tudi zamejski, in za marsikatero temo začetniki kontinuiranega dokumentiranja fenomenov iz ljudskega življenja, s čimer so ustvarili temelje inštitutskim zbirkam in arhivu. Postali so akademski lastniki, varuhi in eksperti za ljudsko kulturo ter slovenski etnologiji in folkloristiki ustvarili monumentalni znanstveni opus, s katerim še danes marsikdo isti etnologijo. In ob tem so mislili tudi na različne načine popularizacije svojih spoznanj;²¹ tudi te so jih (poleg samega raziskovanja na terenu, z razpošiljanjem vprašalnic itn.) zbliževale s »terenom« in bistveno prispevale k recepciji kulturnega izročila med njegovimi akterji. Med njihovimi deli so sinteze,²² ki jih današnja generacija raziskovalk in raziskovalcev obravnava z izjemnim spoštovanjem, ne glede na drugačen znanstveni habitus.

V 90. letih prejšnjega stoletja se je v raziskovalno-organizacijskem pogledu utrdilo projektno financiranje, kar je zapletlo dotlej dolgoročneje načrtovano delo posamičnih inštitutovih sekcij. Prijavljati je bilo treba vedno več projektov, da bi Inštitut mogel preživeti (Ravnik 2001: 12). Položaj se je nekoliko stabiliziral z novim programsko-projektnim financiranjem leta 1998. Programsko skupino ISN je v prvih petih letih²³ povezal raziskovalni program *Etnološko raziskovanje v Sloveniji in zamejstvu* (1999–2003). Raziskovalni programi »pokrivajo« le delo doktorjev znanosti, druge sodelavce

2008c). Zato je bila tudi razumljiva in upravičena prizadetost raziskovalcev, ki so v razpravah (npr. o smernicah etnološkega raziskovalnega dela, o folkloristiki, o razmerju med etnologijo in slavistikom) s svojimi argumenti vztrajali pri raziskavah izbranih fenomenov ljudske kulture, vendar so v teh razpravah ohranjali dialoško raven akademske razprave.

²⁰ »Pripadati narodu in najti samouresničitev v njegovi kulturi je bil eden izmed temeljev, ki je dopuščal razumevanje 'ljudstva' kot samoumevnega koncepta, ki ne zahteva nadaljnega premisleka« (Fikfak 2011: 1; navedeno z avtorjevim soglasjem).

²¹ Npr. Niko Kuret v zvezi s šegami in prazniki, Zmaga Kumer in Julijan Strajnar z ljudsko glasbo, Mirko Ramovš s plesnim izročilom, pozneje tudi Tone Cevc o stavbem izročilu in Angelos Baš o oblačilni kulturi.

²² Gl. prejšnjo opombo. Vse temeljijo na obsežnem korpusu pisnega, arhivskega in terenskega gradiva ter kontinuiranem raziskovanju, za katero so v raziskovalnih inštitutih nedvomno ugodnejše razmere kakor drugod.

²³ Raziskovalni programi so namenjeni bolj kontinuiranim in gmotno stabilnejše podprtim temeljnim raziskavam vseh raziskovalnih skupin, povezanih v raziskovalnih ustanovah in na univerzi.

(magistre, strokovno in tehnično osebje) je mogoče po predloženi shemi organizacije raziskovanja vključevati v dve- ali triletne temeljne ali aplikativne projekte, ki jih prav tako razpisuje ARRS. Uporabno naravnane projekte podpirajo tudi nekatera vladna ministrstva (t. i. ciljni raziskovalni programi, CRP). Odkar se je Slovenija pridružila evropskim integracijam, so se izjemno povečale možnosti vključevanja v partnerstva in nosilstva projektov, ki jih financirajo različne evropske ustanove.

ZADNJE DESETLETJE

Organizacijskemu ogrodju in značilnostim dajejo vsebino ljudje: število raziskovalcev, njihovo starost, spol in raziskovalne interese in specializacije razumemo kot »objektivne« danosti, bolj »subjektivnega« značaja so njihovi individualni habitusi in dnevne raziskovalne rutine. Disciplino ustvarjajo v tistem defintornem odtenku, ki pravi, da je neka disciplina to, kar počnejo njeni praktikanti. Konkretno razmere, ki so deloma »vsiljene«, deloma pa ustvarjene »od znotraj«, so torej le okvir, v katerem raziskovalci uresničujejo svoje cilje, in usmerjajo načine, kako se z njimi spoprijemajo. In v tem oziru sta zadnji dve, predvsem pa zadnje desetletje, korenito drugačni od prejšnjih.²⁴

V tem času (2001–2011) se velikost Inštituta ni bistveno spremenila: število raziskovalcev se je z devet znižalo na sedem in se sredi letošnjega leta zvišalo na osem, od štirih mladih raziskovalk je po uspešnem usposabljanju ostala v inštitutu ena. V zadnjem desetletju se jih je pridružilo še pet (usposabljanje sta dokončali dve, a nista ostali v ISN), trenutno se usposablja tri, ISN pa je pridobil še po enega strokovnega in tehničnega sodelavca. V Inštitutu trenutno dela 13 sodelavk in štirje sodelavci.²⁵

Zaradi omenjenega načina financiranja raziskovalnih institucij se je intenzivirala dinamika prijavljanja projektov. Leta 2001 je v inštitutu tekel raziskovalni program (1999–2003), ob njem pa trije raziskovalni projekti (do leta 2003 oz. 2004), v naslednjih letih pa so bile odobrene prijave za dva raziskovalna programa (2004–2008, 2009–2013), šest projektov, dva mednarodna projekta, več bilateralnih projektov, nekaj pa je bilo tudi takšnih, ki niso prišli v najozžji izbor gmotno podprtih.

Pomembnejše od samega števila so seveda vsebine. Inštitut je v zadnje desetletje vstopil z raziskovalnim programom *Etnološko raziskovanje v Sloveniji in zamejstvu* (1999–2003), ki je načrtoval:

²⁴ Raziskovalke in raziskovalci smo javni delavci, ki si potrebno preživetveno podlago pridobivamo na razpisih in v medsebojnem tekmištvu ustanov, pa naj gre za plače, podporo publiciranju, udeležbi na mednarodnih srečanjih, organizaciji znanstvenih sestankov; prav tako je razpisom podvrženo pridobivanje mladih raziskovalk in raziskovalcev. In, mimogrede: ob vsem tem gre vse preveč časa za priprave na razpise, pisanje številnih poročil itn., v nedvomno škodo prioriteti, tj. raziskovanju.

²⁵ Osem raziskovalcev z doktoratom, štiri mlade raziskovalke, bibliotekarka, dva strokovna sodelavca, tajnica, tehnični sodelavec.

raziskave slovenske kulture z etnološkega vidika v naslednjih segmentih: materialna kultura (gospodarstvo, stavbarstvo, prehrana, noša), družbena kultura (šege letnega in življenjskega kroga, delovne šege, družinsko sorodstveni odnosi, sosedstvo, medkrajevni in interetnični odnosi), duhovna kultura (slovstvo in slovstvena folklor, verovanje, mitologija, toponomastika), vizualne manifestacije kulture, temeljna vprašanja iz paleoetnologije, zgodovine teorije ter metodologije etnoloških raziskav... Raziskave bodo zajele slovensko etnično ozemlje v Sloveniji in zamejstvu. Upoštevale bodo tako njegovo notranjo regionalno diferenciranost kot tudi območja na njegovem robu, kjer prihaja do stikov s sosednjimi kulturami. Diahrone in sinhrono raziskave bodo zajele posamične kulturne sestavine, širše etnološke teme in različne socialne ter etnične skupine... Cilj vseh raziskav je sinteza spoznanj o etnološki podobi Slovenije in zamejstva in razumevanje razvoja materialne, družbene in duhovne kulture, ki določa našo identiteto. Eden ciljev je tudi pridobivanje novih spoznanj o genezi ljudske kulture kot pomembne sestavine nacionalne kulture, ter o razmerju med njima. (<http://sicris.izum.si/search/prg.aspx?lang=slv&id=2747>)

Iz povzetka naslednjega raziskovalnega programa, *Etnološke in folkloristične raziskave v slovenskem in evropskem kulturnem prostoru* (2004–2008) so razvidni podobni, a v odtenu nekoliko širši cilji, zlasti s primerjalnega vidika:

Program je zasnovan kot skupek raziskav kulture in načina življenja na Slovenskem v kontekstu širšega evropskega kulturnega prostora v zadnjih dveh stoletjih. Raziskave nadaljujejo in poglobljajo usmeritev Inštituta za slovensko narodopisje v spoznavanje snovnega, družbenega in duhovnega življenja na vsem slovenskem etničnem prostoru, predlagajo nove raziskovalne teme in metode in težijo k širšim evropskim primerjavam. Pomembna sestavina programa so zgodovina in teorija vede, vizualne raziskave... Področja raziskovanja: stavbarstvo, bivalna kultura, prehrana; družbene skupnosti, družina in sorodstvo, sosedstvo, vsakdanja komunikacija, šege letnega in življenjskega kroga, delovne šege, medkrajevni in interetnični odnosi, razmerja ob nacionalnih mejah in na izrazito prehodnih območjih, nacionalna identiteta pred in po vključevanju v Evropsko unijo; slovstvena folklor, pregovori, reki in uganke, pripovedništvo, bajeslovje, verovanje, življenjske zgodbe, sodobne zgodbe v kontekstu vsakdana, pravljice; zgodovina in teorija etnologije.» (<http://sicris.izum.si/search/prg.aspx?lang=slv&id=3771>)

Bolj problemsko osredinjen načrt, ki ga povezuje tudi bolj poenoteno razumevanje osrednjih raziskovalnih konceptov, je zapisan v tekočem raziskovalnem programu *Etnološke in folkloristične raziskave kulturnih prostorov in praks* (2009–2013):

Sodobne raziskovalne paradigme v etnologiji in folkloristiki so v oporo prepričanju o daljnosežnih učinkih zgodovinskih premen med 19. in 21. stoletjem. ... Skladno s tem sta se spremenila tako konceptualizacija kulture kakor metodološki instrumentarij. V zvezi s kulturo je obzorje raziskav pozorno na prostore in ambivalence večkulturnosti in raznovrstnih identifikacij, in to v vseh segmentih vsakdanjega življenja in v manifestacijah na lokalni, regionalni, nacionalni/državni in nadnacionalni ravni. Tradicije, kulturna dediščina, ljudska kultura, identiteta, posamični kulturni fenomeni niso stabilne in razločljive kategorije, ki bi jih bilo mogoče ujeti v omejljive geografske in socialne prostore; pozorni smo na procesni, dinamični vidik, vsebovan v kontinuiteti, zginevanju, spreminjanju, preoblikovanosti, poustvarjalnosti, ... Tako se etnologija v drugače konfiguriranih kulturnih prostorih, ki so vse bolj evropski in globalni, srečuje z mnogoplastnimi identifikacijami in z novimi rabami kulturnih simbolov. Novi pogledi odkrivajo nove raziskovalne izzive, zahtevajo nenehne premisleke raziskovalnih konceptov in orodij, raziskovalčeve participacije in odgovornosti. ... v ospredju niso fizične meje raziskovanja, fiksne identitete, niti stare polarizacije med njimi, temveč bolj napetosti med lokalnim in globalnim oz. transnacionalnim, prehodnosti, sobivanja in konfliktnosti med tradicijskim in novim. ... interpretacije na osnovi empirije iščejo nove poti v razumevanju kulturnih praks (vključno s prakso discipline) in dinamike kulturnosti. (<http://isn.zrc-sazu.si/index.php?q=sl/node/18>)

Iz teh izhodišč so zasnovane raziskave v šestih tematskih sklopih z več podnalogami: 1. Prostori discipline (primerjalne raziskave zgodovine, teorije in metodologije); 2. Prostori slovstvene folklore (žanrska klasifikacija slovenske slovstvene folklore, poetika slovstvene folklore, folklorja med tekstom in kontekstom, tipni indeks slovenskih pravljič in povedk, estetska struktura slovenskih folklornih obrazcev); 3. Prostori materialnega (raziskave stavbarstva, bivalne kulture, prehrane in gospodarstva in gmotne kulture otrok); 4. Prostori ritualnosti in identitete (prakse skupnosti, manifestacije in funkcije ritualnega, zgoščene ob pomembnih praznikih, na mejah, diskurzi razločevanja in povezovanja - politični, medijski in raziskovalni); 5. Vizualne raziskave (izobraževalni model vizualne etnografije); 6. Arhiv snovne in nesnovne dediščine (arhivi vizualne dokumentacije, slovstvene folklore, gmotne kulture in ritualnih praks).

V vseh treh raziskovalnih programih so poudarjeni terensko delo, klasifikacija, preučevanje in arhiviranje gradiva in virov, zato tudi skrb za vzdrževanje inštitutskega arhiva, za uvajanje sodobnih načinov dokumentacije, vizualno produkcijo, za knjižnico, odprtost do vseh uporabnikov, sodelovanje z vsemi etnološkimi ustanovi v Sloveniji in zamejstvu ter mednarodno sodelovanje, skrb za objavljanje raziskovalnih spoznanj v periodičnih in monografskih izdajah, v visokošolskem izobraževanju in drugih javnih nastopih.

Inštitutove raziskovalne naloge običajno poudarjajo kontinuiteto s tradicijo slovenske etnologije in inštitutskih raziskav, hkrati pa vse bolj zahtevajo konceptualne in metodološke premisleke, primerljive s tistimi v sodobni evropski etnologiji in širše v družbenokulturni antropologiji, drugih humanističnih in družboslovnih vedah. Čeprav je zadnji program strukturiran po tematskih razdelkih, ki deloma še sledijo klasični etnološki sistematiki, je zasnovan z izrazito mislijo na preseganje razmejitev med raziskavami posamičnih tematik, kakor so se obnavljale in prenavljale v okviru sekcij Inštituta. Prvotna delitev po sekcijah se je skladala s prevladujočim razumevanjem etnologije kot študija snovne, družbene in duhovne kulture, ki je, kakor omenjeno, sprva celo zarisovala naloge posamičnih ustanov. Teoretski in metodološki uvidi imajo meje med kanonskimi področji že dolgo za epistemološko nevzdržne,²⁶ saj so v empiriji in teoriji fluidne, kar ob siceršnji specializiranosti posamičnih raziskovalnic in raziskovalcev od vsakega zahteva široko raziskovalsko obzorje, predvsem pa nenehno iskanje primernih metodoloških pristopov.

Iskanje ravnovesja med neopravljenimi in »klasičnimi« nalogami na eni strani ter neogibnimi inovacijami se nazorno izraža tudi v raziskovalnih projektih zadnjega desetletja. Raziskovalni projekti na neki način nadomeščajo interese »sekcij«, a glede na vsakokratne vsebine in cilje tudi vse bolj zabrisujejo meje med njimi. Postajajo način organizacije posameznic in posameznikov, ki jih povezujejo skupni znanstveni interesi, raziskovalni problemi, naloge in cilji.

Projekt *Leksikon etnologije Slovencev* (2001–2003) je bil izrazit dolg disciplinarni dediščini, saj je zamisel za izdajo etnološkega slovarja spočela ustanovitev Komisije za slovensko narodopisje. Ob dolgoletnih pripravah, zbiranju gradiva in pripravi več kot 6000 leksikonskih besedil za natis je Inštitut opravil poslanstvo osrednje etnološke ustanove, saj je povezal več ko 100 avtorjev, etnologov in drugih strokovnjakov iz vse Slovenije in zamejstva. *Slovenski etnološki leksikon* (Baš, ur. 2004) je doslej najboljšežnejša sinteza etnologije Slovencev, prirejena leksikonsko-enciklopedičnemu formatu. Povzema in dopolnjuje ugotovitve etnoloških izsledkov o kulturi na Slovenskem in v zamejstvu (Baš 2001, 2004), tudi v tem ko sledi tematski strukturi vprašalnice za etnološke raziskave (ETSEO. Vprašalnice, 1975–78).

Raziskovalni projekt *Šege in prazniki na Slovenskem v drugi polovici in na začetku 21. stoletja* (2001–2004) si je za cilj postavil raziskavo šeg in praznikov v novih družbenih razmerah tranzicije po osamosvojitvi Sloveniji, ko so politične in družbene

²⁶ Že ob dejavnosti omenjene raziskovalne skupnosti slovenskih etnologov je bilo pred skoraj tremi desetletji zapisano: »Teoretično poglobljen pogled na stroko nam jasno kaže, da je delitev na materialno, socialno in duhovno kulturo le metodični pripomoček, ki še zdaleka ne more biti vedno odločen za ustrezno delitev dela. Raziskovalna dejavnost, ki temelji na današnjem pojmovanju stroke ustreznih vprašanjih, največkrat prerašča omenjene okvire. Zato tudi dosedanje oblike delitve dela med posameznimi ustanovami očitno zahtevajo nekakšno vsklajevalno telo, ki ne bo obremenjeno z organizacijskimi okviri iz preteklosti.« (Kremenšek 1973: 261)

spremembe pustile sledi tudi v različnih šegah in praznikih. Načrt je predvidel štiri skupine šeg: razširjene že pred drugo svetovno vojno in ohranjene tudi po njej; po vojni pozabljene (ali celo prepovedane), a oživljene proti koncu 20. stoletja; šege, nastale po drugi svetovni vojni; šege, prevzete iz zahodne Evrope in ZDA. Delo je bilo tesno povezano s pripravo leksikona.

Projekt *Etnološki pogledi in podobe. Med 19. in 21. stoletjem* (2004–2007) je bil osredinjen na premisleke o produkciji znanja v etnologiji in folkloristiki s treh analitičnih ravni: iz perspektive raziskovalcev (kako definirajo in uresničujejo svoje raziskovalne načrte), perspektive raziskovancev (kako so njihovo znanje, spomini, ustvarjalnost sprejeti kot gradniki raziskovalnih interpretacij in vpisani v etnološka besedila) in metaetnološke perspektive. Cilj je bil zaznati raziskovalne premike med 19. in 21. stoletjem s stališča preučevane realnosti in njenih interpretacij (objavljeno v Slavec Gradišnik, ur. 2008).

Raziskovalni projekt *Informatizacija neoprijemljive dediščine za etnologijo in folkloristiko* (2005–2008) je omogočil digitalizacije obsežnega korpusa slovenskih pregovorov in rekov za desetletja načrtovano znanstveno zbirko.

Vsebinske in metodološke novosti je vnesel aplikativni raziskovalni projekt *Habitus slovenskega podjetnika med 1960 in 1990* (2005–2008): šlo je za premislek odgovorov na vprašanja o razlogih za relativno ekonomsko uspešnost Slovenije v tranzicijskem obdobju v primerjavi z drugimi postsocialističnimi državami. Odgovori so se izrisali na presečiščih obravnave ekonomskih, političnih, ideoloških tokov in osebnih poti direktorjev kot ključnih akterjev uspešne ekonomije v socialističnem sistemu, torej v preiskovanju zapletenih razmerij med sistemom in posameznikom. Projekt je bil interdisciplinarno zasnovan (ekonomija, zgodovina, antropologija, etnologija), speljan s kvalitativno metodologijo, predvsem z zbiranjem in analizo narativnih in ekspertnih intervjujev (obj. v Fikfak, Prinčič, Turk, ur. 2008).

Z različnimi vidiki kulturne dediščine, ki je v javnem življenju in kulturni politiki, pa tudi na številnih aplikativnih področjih deležna naraščajočega zanimanja, je pa seveda tudi eminentno etnološka in folkloristična tematika, so bili povezani še trije projekti. Delo za ciljni projekt *Register nesnovne dediščine* (2006–2008) je bilo namenjeno implementaciji Unescove *Konvencije za varstvo nesnovne kulturne dediščine* (2003, v Sloveniji ratificirana 2006). Obsegalo je pripravo evidence nesnovne dediščine v Sloveniji in tudi širše na slovenskem etničnem ozemlju, pregled primerljivih zbirk in registrov v tujini, pripravo strukture nacionalnega registra in enot, postavitve primerne informacijske tehnologije za obdelavo in predstavitev rezultatov in simulacijo registra (<http://www.zkds.si/filelib/crp/elaborat.pdf>). Na podlagi uspešno sklenjenega projekta je bila Inštitutu dodeljena naloga nacionalnega Koordinatorja varstva žive dediščine (2009–2010).²⁷ Pri tem se z mislimi vračamo k nenehnim prizadevanjem naših pred-

²⁷ Gl. spletno stran Živa kulturna dediščina Slovenije (<http://www.zkds.si/>). S tem je bila implementirana struktura *Registra žive dediščine* in vanj je bilo v zadnjem letu vpisanih 18 enot. Koordinatorske naloge so bile leta 2011 prenesene na Slovenski etnografski muzej (gl. <http://www.nesovnadediscina.si/>).

hodnikov ne le za čim tesnejši stik z ljudmi na terenu, ki je glavno empirično izhodišče naših raziskav, temveč predvsem za ustvarjanje modela znanja, ki ni avtoritativno, ampak demokratično dialoško.

Ob tem izrazito aplikativnem projektu so bile raziskave projekta *Tradicija in njeni po-ustvarjalci* (2008–2011) morda le navidez bolj teoretične na ravni refleksije, kakšen je, kako se oblikuje in razširja diskurz o tradiciji na profesionalni, amaterski in medijski ravni, prizemljene pa v analizah konkretnih re-producentov, bodisi da so to pripovedovalci, pevci, plesalci, obrtniki, pobudniki in organizatorji »tradicionalnih« praznikov, mediji, ki jih popularizirajo, ali pa raziskovalci, ki z izborom za raziskave posredno pritrjujejo njihovemu pomenu.

Na izvirne naloge Inštituta je vezan tekoči raziskovalni projekt *Slovenski pregovori kot kulturna dediščina. Klasifikacija in redakcija korpusa* (2010–2013), v okviru katerega se pripravlja kritična izdaja zbirke, ki temelji na več kot 50.000 digitaliziranih enotah. Pomemben korak je premišljena klasifikacija tega žanra slovstvene folklore, sklepní cilj pa tudi obsežna analitična študija. Oboje bo naposled slovensko paremiologijo postavilo na svetovni paremiološki zemljevid.

Sredi leta 2011 sta bila odobrena dva triletna raziskovalna projekta, ki ju imamo zlasti v organizacijskem pogledu za prelomna. Zadnji projektni razpis je namreč predvidel obvezno sodelovanje vsaj dveh, po statusu različnih ustanov. Za temeljni raziskovalni projekt *Triglavski narodni park. Dediščine, akterji – strategije, vprašanja in rešitve* (2011–2014), ki pa ima tudi neposredne aplikativne cilje, se je Inštitut uspešno povezal s Filozofsko Fakulteto Univerze v Ljubljani (Oddelek za etnologijo in kulturno antropologijo in Oddelek za psihologijo). Pri drugem temeljnem raziskovalnem projektu *Prazniki in oblikovanje skupnosti na Slovenskem* (2011–2014), ki ga je prijavila Filozofska fakulteta UL (Oddelek za etnologijo in kulturno antropologijo), je Inštitut skupaj s Fakulteto za družbene vede (Center za preučevanje kulture in religije) sodelujoča raziskovalna skupina.

S prijavo teh projektov se ukinja nezdravo tekmištvo za pridobitev sredstev za raziskave v etnološkem raziskovalnem polju in po dolgih letih se ustvarjata živahna komunikacija in sodelovanje, v katerih so v ospredju raziskovalne problematike in interesi, manj pa institucionalna pripadnost raziskovalk in raziskovalcev. V zvezi z vitalnim značajem projektnih raziskav bo v prihodnje morala ostati osrednja skrb namenjena temeljnim raziskavam, torej kontinuiranim raziskavam v okviru inštitutovega raziskovalnega programa, in skrbi, da so projektne vsebine z njim povezane, ga torej dopolnjujejo in poglobljajo. V nasprotnem se utegne zgoditi, da se bodo raziskave preveč razdrobile, da bo prevladal specialistični vidik nad kontinuiranimi temeljnimi raziskavami, ki so jim zapisani vsi inštituti ZRC SAZU. Zaradi neogibne potrebe po razpiranju tudi povsem novih problemov, preskušanja inovativnih metodologij in iskanja še neuhojenih interpretativnih poti bo treba pretehtano dati možnost različnim raziskovalnim afinitetam.

Nasploh rastoča zahtevnost in standardi prijav, poročil, zahtevano načrtovanje in doseganje napovedanih raziskovalnih dosežkov, mednarodna primerljivost itn. prinašajo kakovostnejše in intenzivnejše načrtovanje in uresničevanje raziskovalnih ambicij. Njihova neogibna sestavina je prepraševanje temeljev disciplin in njihove produkcije znanja v slovenskem in mednarodnem znanstvenem okolju.

Pomena mednarodnih stikov in sodelovanja so se v ISN zavedali že od vsega začetka. Kljub zelo omejenim možnostim, deloma iz finančnih, deloma iz ideoloških razlogov, ki so jih kronali zapleteni birokratski postopki, so si raziskovalci najdevali različne poti, da so pletli, ohranjali in širili mrežo, ki jih je povezovala s podobno mislečimi kolegi v Jugoslaviji (tu zlasti prek aktivnosti v jugoslovanskem združenju folklorističnih društev in pozneje še zvezi etnoloških društev) in tujini (gl. Fikfak 2011). Poleg stikov, ki so jih v največji meri korespondenčno vzdrževali s kolegi v tujini, tudi na zahodu (zlasti N. Kuret in M. Matičetov), gre še enkrat posebej omeniti pobudo in aktivnosti v krogu *Alpes orientales* ter nato vključenost v bibliografski mreži Mednarodne etnološke bibliografije in Demos.

V novem tisočletju so se možnosti za mednarodno povezovanje razširile, zlasti s sprejetjem Slovenije v EU in s tem v različne evropske povezovalne mehanizme.

Prvi tak projekt, v katerega je bil vključen Inštitut, je bil *Aquadapt: Strategic tools to support adaptive, integrated water resource management under changing conditions at catchment scale: A co-evolutionary approach/Strateška orodja za podporo celostnega upravljanja z vodnimi viri v spreminjajočih se pogojih – koevolucijski pristop* (EVK1 – CT – 2001 – 00104). Projekt sta vodili Univerza Cranfield (Velika Britanija) in Univerza Alicante (Španija): »Predmet preučevanja je bil odnos med naravnimi danostmi in družbo, namen projekta pa ustvarjanje in posredovanje znanja, ki je lahko v podporo dolgoročnemu planiranju in upravljanju z vodnimi viri. Zanimalo nas je, kako so se ljudje skozi zgodovino prilagajali pokrajini, kako so se oskrbovali z vodo, kako je pokrajina vplivala na razvoj družbe in na ljudi na Krasu« (Mihevc 2005: 12). V multidisciplinarni raziskavi so iz ZRC SAZU sodelovali krasoslovci, geologi, geografi, biologi, arheologi, zgodovinarji in etnologi, vključeni v dveh delovnih skupinah (1. zgodovinski pogled na soodvisnost med naravnimi viri, predvsem vodo, in družbo; 2. sociološka in kulturna določila porabe vode v sodobnosti). Po izteku projekta je bila leta 2005 objavljena dvojezična (slovensko-angleška) monografija *Kras. Voda in življenje v kamniti pokrajini* (Mihevc, ur. 2005) z devetimi etnološkimi prispevki v razdelku »Voda in kultura« (Stanonik, ur. 2005).

V okviru mednarodnega Operativnega programa krepitev regionalnih razvojnih potencialov za obdobje 2007–2013 so bile sodelavke in sodelavci Inštituta v letih 2009–2010 vključeni v dva projekta: *Dedi II – Razširitev enciklopedije naravne in kulturne dediščine na Slovenskem* (<http://www.dedi.si/>) in *@rzenal – Virtualna zakladnica nacionalne dediščine ZRC SAZU*. Za oba je pomembna infrastrukturna baza, ki jo ima Inštitut v svojih arhivih in delovanju Avdiovizualnega laboratorija. Pri prvem je bilo za digitalno enciklopedijo pri-

pravljenih šest enot t. i. žive dediščine in številne vizualne priloge, za drugega pa slikovno in filmsko gradivo za razdelka Galerija in Zbirke, za Kinoteko pa trije kratki filmi. Medtem ko je prvi projekt zaključen, je drugi šele začetek spletnega predstavljanja izjemnega gradiva in znanja, ki ga hranijo in razvijajo vsi inštituti ZRC SAZU.

Letos maja je stekel mednarodni projekt *Etnofolk: Preservation and Enhancement of Folk Culture Heritage in Central Europe/Ohranjanje in pospeševanje dediščine ljudske kulture v Srednji Evropi* (2011–2014), pri katerem Inštitut sodeluje kot eden sedmih partnerjev, nosilec pa je Inštitut za etnologijo Akademije znanosti Češke republike iz Prage. Cilj projekta sta priprava in zagon spletnega portala kulturne dediščine v Srednji Evropi na nacionalni, regionalni in lokalni ravni ter priprava različnih publikacij, ki promovirajo zavest o pomenu dediščine in njeno ohranjanje. Inštitut bo pri tem koristno izrabil arhive, izkušnje in znanje o nesnovni oz. živi kulturni dediščini.

Mednarodno sodelovanje poleg manj formalnih in osebnih vezi med posamezniki in ustanovami ter možnostmi študijskih obiskov v okviru medakademijskih izmenjav omogočajo dvostranski projekti s strokovnjaki in ustanovami v tujini: Inštitut je bil v zadnjem desetletju vključen v dvo- ali štiriletne raziskave s kolegi iz Avstrije, Srbije, Slovaške in Bolgarije, katerih raziskovalna spoznanja so prinesla vrsto objav v Sloveniji in tujini.²⁸

Tako kakor širše v humanistiki, je pisana beseda še vedno prevladujoči medij posredovanja znanstvenih in strokovnih spoznanj. Po skromnem začetku v poročevalskem *Glasniku ISN* je bila v 60. letih prejšnjega stoletja odprta zbirka *Gradivo za narodopisje Slovencev* in naposled je inštitut leta 1972 začel izdajati svoj lasten znanstveni časopis *Traditiones*.

S prvimi desetletji neprimerljiva je današnja izdajateljska in uredniška dejavnost: Inštitut izdaja mednarodno referenčni znanstveni reviji *Traditiones* (40 letnikov, od 1972) in *Studia mythologica Slavica* (14 letnikov, od 1998) in knjižne zbirke *Opera ethnologica slovenica* (5 knjig, od 2003), *Slovenski pravljicarji* (1 knjiga, od 2010), *Studia mythologica Slavica – Supplementa* (4 knjige, od 2004) in *Ethnologica – Dissertationes* (3 knjige, od 2011), vse izdaja Založba ZRC. Glasilo *Slovstvena folkloristika* je (9 letnikov, od 2002) izdaja Sekcija za raziskovanje slovstvene folklore, knjižni zbirki *Glasovi* (39 knjig, od 1988) in *Zakladnica slovenskih pripovedi* (10 knjig, od 1999) izhajata pri komercialnih založbah. **Slika 4**

²⁸ Dva projekta s kolegi iz beograjskega Etnografskega inštituta SANU (*Srbi v Sloveniji, Slovenci v Srbiji*, 2007–2007, in *Kulturni in znanstveni stiki. Srbi in Slovenci med 19. in 21. stoletjem*, 2008–2009); obj. v Slavec Gradišnik in Radojčić (ur.) 2010; raziskovalni projekt *Slovaško-slovenske vzporednice v etnologiji in folkloristiki*, 2008–2010, predstavljeno na Mednarodni konferenci Inštituta za etnologijo Slovaške akademije znanosti v Bratislavi 2010 (gl. http://www.uet.sav.sk/download/Konferencia_01-03_06_2010_program.pdf) in http://www.uet.sav.sk/download/Konferencia_01-03_06_2010_abstrakty.pdf); s kolegi iz Bolgarske akademije znanosti *Raziskovanje folklore - Historično in sodobno raziskovanje v Bolgariji in Sloveniji*, 2009–2011, obj. v Santova in Fikfak (ur.) 2011.

Sodelavke in sodelavci Inštituta za slovensko narodopisje, 2011 (Arhiv ISN ZRC SAZU).

Razvejeno in intenzivno je sodelovanje z etnološkimi ustanovami, muzeji in zavodi za varstvo kulturne dediščine v Sloveniji, z Ministrstvom za kulturo, s Slovensko nacionalno komisijo Unesco, Slovanskim forumom, Avstrijskim inštitutom za JV Evropo, mediji, šolami in različnimi organizacijami in posamezniki na terenu. Inštitut desetletja ohranja tesne strokovne stike z ustanovami v bivšem slovenskem zamejstvu (Slovenski narodopisni inštitut Urban Jarnik iz Celovca, Univerza v Vidmu, Muzej Sávaria v Sombotelu) in bivših jugoslovanskih republikah (etnološke ustanove v Zagrebu, Beogradu, Skopju). Izrabljene so tudi možnost medakademijskih povezav (spoznanji Slovenske akademije znanosti in umetnosti s 36 akademijami v Evropi in po svetu raziskovalcem omogočajo dvostranske izmenjave študijskih obiskov) in omenjeni razpisi dvostranskih projektov (razpisi ARRS).

Audiovizualni laboratorij Inštituta je glavni organizator izobraževalne *Poletne šole vizualnega* (od 1998) in festivala *Dnevi etnografskega filma* (od 2002), ki sta odmevna medija izobraževanja in popularizacije vizualnih raziskav in produkcije. Izobraževalne in popularizacijske so tudi druge aktivnosti raziskovalk in raziskovalcev: nastopi na domačih in mednarodnih znanstvenih srečanjih, drugi javni nastopi in pa tudi poučevanje na domačih in tujih univerzah ter mentorstvo študentom in mlajšim raziskovalcem, kar je vitalnega pomena za disciplinarno rast.

In za konec, še drobec o imenu. Valovanje discipline v šestih desetletjih, odkar je inštitut ne le z načrti, temveč tudi z učinki postal in obstal kot ena osrednjih etnoloških ustanov v Sloveniji, se je dotaknilo tako rekoč vsega, kar ustvarja znanstveno ustanovo, le imena ne. Ime je ohranil od Komisije, ustanovljene v času, ko so takratni raziskovalci ugotavljali, da nimajo prav določnih predstav o fiziognomiji (o predmetu, načrtih, ciljih) vede, celo o njenem imenu ne, saj so takrat govorili in pisali o etnogra-

fiji, narodopisju, folklori. Snovalcem in sodelavcem Komisije in pozneje Inštituta so bile po nazorih in obzorju, kakor se zdi, v prvih desetletjih najbližje vitalne sestavine Murkovega narodopisja. Izraz etnologija je v 50. letih in marsikomu tudi še pozneje zvenel v duhu danes pokopane evropske kontinentalne razloke med *Völkerkunde* (*Ethnologie*) in *Volkskunde* (*Ethnographie*), za folklor(istik)o se je zdelo, da je nekoliko ožja od etnografije, ta pa se lepo prevede v narodopisje. In tako je ostalo. Po inerciji? Z razlogom? Kaj (lahko) pomeni novim generacijam? In za premislek ostane zadnji stavek Ecovega *Imena rože*.

REFERENCE

- Baš, Angelos
2001 Leksikon etnologije Slovencev. *Traditiones* 30 (1): 119–127.
2004 Predgovor. V: Baš (ur.). 2004, v–ix.
- Baš, Angelos (ur.)
2004 *Slovenski etnološki leksikon*. Ljubljana.
- Bogataj, Janez in Mitja Guštin (ur.)
1978 *Etnologija in sodobna slovenska družba*. Ljubljana: Slovensko etnološko društvo; Brežice: Posavski muzej.
- Fikfak, Jurij
2008 Med delom in celoto. Nekatera vprašanja etnološkega raziskovanja in interpretacije (Between Part and Whole: Issues in Ethnological Research and Representation). *Traditiones* 37 (2): 27–44 [DOI: 10.3986/Traditio2008370202].
2011 Niches and Interplay: “Non-Marxist” Folklore studies under Communism [Predstavitev na *Workshop: “The Rise of Anthropology ‘on the Margins of Europe’, 1945-1991”*. Halle, March 2011. Osnutek, nav. z avtorjevim dovoljenjem].
- Fikfak, Jurij, Jože Prinčič in Jeffrey D. Turk (ur.)
2008 *Biti direktor v času socializma. Med idejami in praksami* (Company Directors under Socialism: Between Ideas and Practice). Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU (Opera ethnologica slovenica).
- Handler, Richard
2006 Anthropology on the Periphery of the Center. V: Handler, Richard (ur.), *Central Sites, Peripheral Visions: Cultural and Institutional Crossings in the History of Anthropology*. Madison: The University of Wisconsin Press, 3–7.
- Kremenšek, Slavko
1973 Raziskovalna skupnost slovenskih etnologov. *Traditiones* 2: 258–261.
1978 Družbeni temelji razvoja slovenske etnološke misli. V: Kremenšek, Slavko in Angelos Baš (ur.), *Pogledi na etnologijo*. Ljubljana: Partizanska knjiga in Filozofska fakulteta, 9–65.
- Križnar, Naško
2001 Avdiovizualni laboratorij in etnologija (Audiovisual Laboratory and Ethnology). *Traditiones* 30 (1): 85–118.
- Kroječ, Monika
2001 Šestnajst let v Sekciji za ljudsko slovstvo (Sixteen Years in the Section for Folk Literature). *Traditiones* 30 (1): 71–73.
- Kuret, Niko
1947 Slovenski narodopisni arhiv. Tipkopis, 1. maj 1947 (Arhiv ISN ZRC SAZU).

- 1972 Naša 25-letnica. Komisija (1947–1951) in Inštitut za Slovensko narodopisje SAZU (od 1951). Nastanek, razvoj, delo. *Traditiones* 1: 9–18.
- 1973 Naša 25-letnica. Komisija (1947–1951) in Inštitut za Slovensko narodopisje SAZU (od 1951). Nastanek, razvoj, delo (Nadaljevanje). *Traditiones* 2: 5–33.
- 1974 Naša 25-letnica. Komisija (1947–1951) in Inštitut za Slovensko narodopisje SAZU (od 1951). Nastanek, razvoj, delo (Nadaljevanje in konec). *Traditiones* 3: 198–222.
- Ložar - Podlogar, Helena
- 2001 Pet desetletij Sekcije za ljudske šege in igre (Five Decades of the Section for Folk Customs and Plays). *Traditiones* 30 (1): 57–64.
- Matičev, Milko
- 2001 Polstoletni razgled skozi okno Inštituta za slovensko narodopisje (A Half-Century View through the Window of the Institute of Slovenian Ethnology). *Traditiones* 30 (1): 7–10.
- Mihevc, Andrej (ur.)
- 2005 *Kras. Voda in življenje v kamniti pokrajini / Water and Life in a Rocky Landscape*. Ljubljana: Založba ZRC.
- Mihevc, Andrej
- 2005 Uvod/Introduction. V: Mihevc (ur.) 2005, 11–13.
- Ogrin, Matija in Matevž Kos (ur.)
- 2003 *Literarno vrednotenje na Slovenskem. Od 1918 do 1945*. Ljubljana: Literarno-umetniško društvo Literatura (Zbirka Novi pristopi).
- Orel, Boris
- 1948 V novo razdobje. *Slovenski etnograf* 1: 5–8.
- Ramovš, Mirko
- 2001 Sekcija za glasbeno narodopisje (1972–1994) (Section for Ethnomusicology (1972–1994)). *Traditiones* 30 (1): 49–64.
- Ravnik, Mojca
- 2001 Iz kronike Inštituta za slovensko narodopisje od 1973 do 2001 (Chronology: Institute of Slovenian Ethnology between 1973 and 2001). *Traditiones* 30 (1): 11–48.
- Santova, Mila in Jurij Fikfak (eds.)
- 2011 *Bulgaria – Slovenia. Research. – B'lgarski folklor 37*, Special edition.
- Slavec Gradišnik, Ingrid
- 2000 *Etnologija na Slovenskem. Med čermi narodopisja in antropologije* (Ethnology in Slovenia: Between the Reefs of »Narodopisje« and Anthropology). Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU.
- 2008a Scaps of the History of Ethnology in Slovenia. *Český lid* 97 (1): 37–62.
- 2008b Institucije in produkcija etnološkega znanja (Institutions and the Production of Knowledge in Ethnology). V: Divac, Zorica (ur.). *Slike kulture nekad i sad*. Beograd: Etnografski institut SANU (Zbornik EI SANU; 24), 65–79.
- 2008c Pogledi in podobe. K vprašanju o produkciji znanja I. (Perspectives and Images: Fragments on Knowledge Production in Ethnology I). *Traditiones* 37 (2): 217–250 [DOI: 10.3986/Traditio2008370208].
- Slavec Gradišnik, Ingrid and Dragana Radojičić (ur.)
- 2010 *Srbi v Sloveniji, Slovenci v Srbiji* (Serbs in Slovenia, Slovenians in Serbia). Ljubljana.
- Stanonik, Marija
- 2001 Slovstvena folkloristika (Literary Folklore). *Traditiones* 30 (1): 65–70.
- Stanonik, Marija (ur.)
- 2005 Voda in kultura / Water and Culture. V: Mihevc (ur.) 2005, 271–460.

THE INSTITUTE OF SLOVENIAN ETHNOLOGY ZRC SAZU
(1951/2001–2011)

The Institute of Slovenian Ethnology at the Scientific Research Centre of the Slovenian Academy of Sciences and Arts is today one of the central ethnological institutions in Slovenia. It was established in 1951, and its beginnings reach back to 1947, when the Commission for Slovenian Ethnography was founded at the Academy of Sciences and Arts.

The foundation agenda of the Commission/Institute was in its greater extent heir of the disciplinary tradition: narodopisje was classified among historical disciplines, its "scientific" status was grounded on positivism, the definition of the subject matter (folk culture) derived mostly from classical bipolar or two-layered typologies of culture, for the definition of folk culture community, ethnic group/nation and tradition were sine qua non. Researchers's activities were related primarily to 'rescuing material', and the empirical style of research predominated. From the methodological point of view other disciplines (esp. philology, historiography, geography, art history, archaeology) impacted the approaches and methods in folk culture research (Slavec Gradišnik 2008a).

Setting the plan for the Commission's agenda, Niko Kuret and Ivan Grafenauer were mindful of the role of academic institutions: the institute should provide for the infrastructure needed for the entire process of knowledge production: research, teaching, and dissemination (see Kuret 1972).

Until 1964, academician Ivan Grafenauer led the Commission and then the Institute, which worked until the beginning of the 1950s exclusively with external part-time employees. The first regularly employed researchers were Milko Matičetov (1952) and Niko Kuret (1954), followed by a researcher in the 1960s, three researchers in the 1970s, four in the 1980s and two in the 1990s. At the beginning of a new millennium (2001), there were nine researchers and two young researchers employed by the Institute.

Upon the establishment of the Institute, it was conceived as a central research institution (Kuret 1972, 1973, 1974), covering the whole issue of folk life studies. The actual research work of the Institute has been for almost 25 years performed only in two sections or divisions, i.e. for the researches of folk literature and oral traditions, and for rituals and games. In 1972, the Institute opened a section for material culture. That same year, the Section for Ethnomusicology was joined and remained its part until the establishment of the independent Ethnomusicological Institute in 1994 (Ramovš 2001). Since 1983, the Audiovisual Laboratory of the ZRC SAZU, which became part of the Institute in 1999, offered support for its researches (Križnar 2001). It is developing the theory and practice of visual culture studies, provides education in this field and popularises it with the Summer School of the Visual and the Days of Ethnographic Film festival.

For the activities of the Institute, the general institutional framework and national research policy have been and still are relevant. Until 1982, the Institute was affiliated with the Slovenian Academy of Sciences and Arts, afterwards with the independent Scientific Re-

search Centre (est. in 1981). The science policy has constantly been wavering between the support for institutions and research fields or individual disciplines, which means that it has strived to achieve their balanced development, while sometimes overlooked the character of individual institutions.

In the last 15 years, research (with the funds of the Ministry of Higher Education, Science and Sport, in recent years with the independent Slovenian Research Agency, applied-oriented and other projects are published for tender by other ministries, as well) is supported through the calls for research programs and research projects. The former (duration 3-5 years) should represent a more stable form of support to fundamental researches of the research groups (e.g., institutes), the latter (2-3 years) are usually focused on specific basic or applied researches. Since Slovenia has joined the European integrations, the opportunities for involvement in various European projects has opened up and international connections support bilateral agreements that Slovenia has concluded with numerous countries.

In the last decade (2001-2011), the number of Institute's personnel has not changed substantially: it has been reduced from nine to seven, from the four young researchers, only one of them remained at the Institute after the completion of the training, and another expert assistant and technical assistant were recruited. The Institute currently has 17 members: eight researchers with doctoral degrees, four young researchers, a librarian, two expert assistants, a secretary, a technical assistant.

Owing to means of financing research institutions, the dynamics of project applications intensified. In 2001, the Institute ran a research program (1999-2003), together with three research projects (until 2003-2004) and in the subsequent years, the applications of two research programs (2004-2008, 2009-2013), six projects, two international projects and a number of bilateral projects were approved.

However, more important than the sheer numbers are the contents.

The research program Ethnological research of culture in Slovenia and the Slovene ethnic territory (1999-2003) was presented as it follows: "The program comprises ethnological research throughout the Slovene ethnic territory, history of Slovene ethnology, visual ethnology, ethnological theory and methodology, and central document collection. Research work is centered in the following sections: the section for material culture (economy, architecture, food culture, clothing culture), the section for social culture (yearly and life cycle customs, masks and masquerading, work customs, family and kinship relations, neighborhood, inter-settlement and interethnic relations), and the section for spiritual culture (narrative and folk literature, beliefs, mythology, toponymics). The Audiovisual Laboratory conducts filming and visual research projects as well as summer visual workshops."

The next research program, Ethnological and Folkloristic Research in Slovenia and in Europe (2004-2008), outlined a broader plan: "The research program sets forth research themes of the ISE, most of which have had priority status since the Institute's foundation

at the beginning of the 1950's ... as well as new ones: visual research projects, family and kinship, life stories, theory and history of ethnology. ... By becoming part of the European Union Slovenia is no longer divided by borders. A continuation of ethnological and folkloristic research in areas formerly along and across the borders of Slovenia shall undoubtedly greatly contribute to the understanding of the formation of the new Europe."

The current research program Cultural Spaces and Practices: Ethnology and Folklore Studies (2009–2014) is aiming at more intensive conceptual focus: the ambivalences of multiculturalism, and versatile individual and collective identifications. Cultural heritage, folk culture, identity and specific cultural phenomena as unstable and 'in change' categories could not be trapped into limited geographical and social spaces. Instead, we pay attention to the processual, dynamic aspects, which are evident in cultural continuity and change, vanishing of certain cultural forms, and their re-production ... Thus ethnology encounters multilevel identifications and new use of cultural symbols, traditional and new, in differently configured cultural spaces, which are more and more European and global.

Finding a balance between the unperformed and "traditional" tasks on the one hand, and the necessary innovations on the other, is clearly expressed in the research projects of the last decade.

The project for the publication of the Slovenian Ethnological Lexicon (2001-2003) was a huge debt to the disciplinary heritage, since the idea for an ethnological dictionary had conceived the establishment of the Commission for Slovenian Ethnography. Having many years of preparation, collecting materials and preparing more than 6,000 lexicological texts for this edition, the Institute carried out the mission of the central ethnological institution, because it connected more than 100 authors, ethnologists and other experts from Slovenia and abroad. Until now, the lexicon (Baš et al. 2004) is the unprecedented synthesis of the ethnology of the Slovenians in lexicological and encyclopaedic formats.

The project Implementation of information technology in the field of intangible ethnological and folklore heritage (2005–2008) enabled the digitisation of the huge corpus of Slovenian proverbs and sayings, and set grounds for the ongoing research project Slovenian Proverbs as Cultural Heritage: Classification and Corpus Editing (2010-2013). This project is linked to the original work tasks of the Institute, too. Its aim is to locate the Slovenian paremiology on the world's paremiological map.

The research project Habitus of the Slovenian Entrepreneur between 1960 and 1990 (2005–2008) has introduced the conceptual and methodological innovations: it was a reflection of answers to the questions about the reasons for the relative economic successfulness of Slovenia in the transition period in comparison with other post-socialist countries.

With various aspects of cultural heritage, have been associated two more projects. The work for the Registry of Intangible Heritage (2006-2008) was aimed at implementing the UNESCO Convention for the Safeguarding of the Intangible Cultural Heritage (2003). On the basis of the successfully concluded project, the Institute was given the task of the national Coordinator of the Protection of Living Heritage (2009-2010).

Diverse research ambitions were projected in the projects Ethnological Views and Images (2004–2007) and Tradition and its Re-Producers (2008–2011): the former reflected on knowledge production in ethnology and folklore studies between the 19th and the 21st century, the latter on constructing and spreading discourses on tradition in academic debates, everyday practices and media communication.

The institute's staff edits the two peer-reviewed journals: Traditiones (40 vols., since 1972) and Studia mythologica Slavica (14 vols., since 1998), and the series Opera ethnologica slovenica (5 vols, since 2003), Slovenski pravljicarji (Slovenian Fairytellers, 1 vol., since 2010), Studia mythologica Slavica – Supplementa (4 vols., since 2004), and Ethnologica – Dissertationes (3 vol, since 2011), all published by Založba ZRC/ZRC Publishing. The newsletter Slovstvena folkloristika (Literary Folklore, 9 vols.), and the series Glasovi (Voices, 39 vols., since 1988) and Zakladnica slovenskih pripovedi (A Treasury of Slovenian Tales, 10 vols., since 1999) are published by commercial publishing houses.

The festival Dnevi etnografskega filma (Days of Ethnographic Film), the educational summer school Poletna šola vizualnega (Summer School of the Visual, organized by the Audio-visual Lab), conferences, and other public appearances by the institute's staff promote their research results in the scholarly community and the general public.

The institute's researchers teach at universities in Slovenia and abroad and are serving as research advisors.

Alongside connections with a network of institutions and individuals abroad, participation in international conferences, and membership in international editorial boards, international cooperation is taking place through international bilateral projects (with Serbia: Serbs in Slovenia, Slovenians in Serbia, 2006–2007, and Cultural and Academic Contacts: Serbs and Slovenians between the 19th and 21st Centuries, 2008–2009; with Slovakia: Slovak-Slovenian Parallels in Ethnology and Folkloristics, 2008–2010; with Bulgaria: Folklore Studies: Historical and Recent Researches in Bulgaria and Slovenia, 2009–2011).

Two international projects should be mentioned in this context: the project Aquadapt was an interdisciplinary one. The results were published in a monograph Kras: Water and Life in a Rocky Landscape with an extensive ethnological chapter on "Water and Culture". The second one is the project Etnofolk on preservation and enhancement of folk culture heritage in Central Europe.

Dr. Ingrid Slavec Gradišnik, Inštitut za slovensko narodopisje ZRC SAZU, Novi trg 2, SI – 1000 Ljubljana, ingrid.slavec-gradisnik@zrc-sazu.si